

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 14.

V Gorici, dne 20. julija 1907.

Pečaj III.

Red na kmetiji.

„O jaz ljubim red in snago“, pravi marsikdo, ki pa celo sebe ne more zdržati v redu in snagi, marveč potrebuje zato šele pomoči drugih ljudi. Jako težko je seveda govoriti o redu in snagi na kmetiji in še težje je, držati se tu teh lepih navad. Preveč je tu prostorov, orodja in opravila, pri katerem se mora paziti na snago. Vse se vsak dan po večkrat prevrže in onečedi. Tudi osobje na kmetiji bodisi otroci ali služabništvo ni tako snažno kot v mestu. Ima pač mnogo opravila v zemlji in pri živini! Zato se mora kmet in kmetica neprenehoma bojevati, če hoče doseči vsaj nekoliko snage in redu. Četudi je trud velik, vendar sta red in snaga v kmetijstvu jako prikladna, prijetna in gotovo tudi koristna.

Kmetovo ljubezen do redu vidimo že na polju. Lepo obdelane njive, pognojene in poravnane travniki, vrejeni vrtovi so deželi v krasoto in prinašajo tudi mnogo dobička. Žal pa, da se vidi dostikrat ravno nasprotno! Njive so zorane neredno, in na pol, slabo poravnane, polne plevela, mejniki in zidovi porušeni, plodi zvrnjeni in razpali itd. Ob cestah in mejah so jarki zapolnjeni, poti razdrte, mostiči polomljeni. Kmetijsko orodje nahaja se včasih cele mesece na polju in nikdo se ne briga, da bi ga spravil domov. Sploh nemaren kmet je navadno v sitnost svojim sosedom in še posebej samemu sebi.

Še težje je ohraniti red na domu. Tu je treba že prave energije. Res je, da se ne more imeti na kmetiji vedno vsega v

redu, da je to pa vsaj včasih mogoče, to pričajo razni kmetje, ki očedijo vsako soboto zvečer dvorišče, hlev, hram in sploh celo hišo ter denejo vsako stvar na svoje mesto. To delo je jako hvalevredno. Četudi pride med tednom kaj iz reda, vendar ni to zlo tako hudo, ako pride stvar v soboto spet tje, kamor pritiče. Kdor postavi pa vsako stvarco koj na pravo mesto, imel bo vedno red in le malo dela s čiščenjem.

V ta namen treba je ves les, kakor ga pripeljemo domu, vrediti: posebej naj se dene les za kurjavo, posebe stavben les in posebe les, ki se rabi na kmetiji. Čoki in korenine naj se, če mogoče že v gozdu ali na polju razkoljejo ter doma zložijo lepo v taso ki je po en seženj ali dva metra široka. Tudi les za kurjavo je treba kmalu razžagati v enako dolge kose ter razklati in zložiti. Osebito je treba čim prej veje, stare lesne odpadke in podobno kmalu spraviti, ker napravljajo take reči po dvorišču velik nered in včasih tudi jezo.

Za kamenje, ki se s časoma lahko še rabi, treba je odbrati poseben prostor v kakem kotu ali še najboljšo na polju. Staro železo je čim prej prodati kovaču. Orodje, katerega se ne more več rabiti, naj se ne pušča pol človeškega življenja pri domu, marveč naj se razloži in na primeren način uporabi. Mnogi kmetje nabirajo s pravim veseljem razno starino, potem pa jo puščajo po vseh voglih v nemar.

Razne odpadke, kakor n. pr. stare čevlje, razbito steklo, pokvarjeno ploščeno posodo in podobne reči, ki ne nikdar segnijo in se ne morejo za nič rabiti, spraviti je na poseben prostor ali pa kam zagrebsti.

Pokvarjeno seno in slamnati ostanki, mah, papir itd. deti je pod živino ali na kompost, ni treba toraj, da je razgrnjeno po celem dvorišču. Rabljive reči postaviti je na pravo mesto in čim prej porabiti.

Hlevski gnoj, kompost, slama in stelja se dajo tudi deti v red, ako se ima zanj nekoliko smisla.

Orodje in stroje treba je po odrabi očediti in deti na določeno mesto. Če nimamo pod streho dovolj prostora, postaviti je take reči tje, kjer jih ne vidi vsadko, ki gre mimo naše hiše. Tudi pri pomanjkanju prostora zamore se paziti na red in snago.

Česalo, ščet, metla in voda morajo pa vedno opravljati

svoje delo, posebno pa ob sobotah. Kako lepo nam je v nedeljo pri srcu, če je povsod in celo za starim skednjem vse v redu in v snagi!

Slednjič mora pomisliti kmet tudi na se. Tudi človek se mora vsak dan čistiti, osobito pa ob sobotah. S tem, da seremo, kopamo in drugače čedimo, okrepimo si tudi zdravje in telesno moč.

Tako piše švicarski kmetijski list. Priporočamo našim kmetovalcem, naj se ravnajo po teh naukih. Žal, da so naši ljudje premalo vneti za red in snago in ker puščajo dostikrat v nemar reči, ki se rade pokvarijo, trpeti morajo radi tega občutno škodo. Če bomo deli svoj mali dom v red in ga primerno ochedimo, prepričani smo, da nam bo ljubši, kakor bi nam bila velika zamazana palača.

Kako bomo preživeli letos svojo živino?

Tako slabe letine za seno, kakor je letos, ni bilo že dolgo. Vsled dolgotrajne pomladanske suše zaostala je trava v rašči in ni si mogla pomagati. Osobito na Krasu je malo sena. Večina kmetov ne bo mogla tod niti kositi, ker se delo pri današnjih visokih dninah ne izplača. Večina trave se je po Krasu pa tudi že posušila in ne bo zaleгла radi tega mnogo več od slame, tudi če se pobere. Tudi drugod bo pomanjkanje sena. Po Vipavskem nakosilo se je letos komaj polovico, nego navadno. Le tu pa tam po gorah bo letina za seno nekoliko boljša, četudi ne povoljna. Cena senu je zato že sedaj močno zrastle. V Trstu se plačuje po 6 K stari cent. Celo na deželi plačujejo seno na travniku po 4 K cent. Seveda ne bo mogel gojiti živine oni, ki bo prisiljen po taki ceni kupovati seno. Zato je treba misliti že sedaj, kako se bo živino prezimilo. Kdor ima dobro živino, ta jo bo pač težko prodal, osobito pa še zato, ker se misli, da bo živina prihodnjo pomlad bolj draga. Še težje bo prodal živino oni, ki jo neobhodno potrebuje. Kako pomagajmo si toraj?

Pred vsem svetujemo našim kmetovalcem, naj skušajo, kolikor se še dá, na polju pridelati čim več piče. To dosežejo s

tem, da posejejo sedaj za žitom, krompirjem in drugimi prvimi pridelki čim več pitnika (krmske turščice) in bele repe. Če bo vreme ugodno, nadomestijo nam lahko te rastline seno. Priporočamo seveda globoko oranje, ker bo suša pri takem obdelovanju manj škodila. Tudi pognojiti je zemljo. Turščici se pognoji lahko tudi samo z gnojnico, repi pa je že boljše podorati čim več dobrega gnoja. Če se jo potem, ko je pognala nekoliko listov, polije z gnojnico, bo dobro poplačala to delo. Tudi soliter (1 q na 1 ha) je dobro sredstvo, ki povspešuje raščo turščice in repe.

Turščico je treba pa krmiti od meseca septembra do konca oktobra, repo pa se lahko hrani in se krmi z njo do velike noči. Kdor ne more vse turščice v tem času porabiti, jo lahko skisa in hrani v takem stanju preko zime. Živina je skisano turščico jako rada. Kako je treba turščico ali tudi otavo kisati, bomo pisali v jeseni.

Drugo sredstvo, s katerim lahko nadomestimo letos seno, je „frudelj“ ali vejevje, ki ga naberemo meseca julija, avgusta in prve dni septembra. Ponekod so žalibog gosenice drevje popolnoma ogolile in si ne bo mogoče pomagati na ta način, vendar vsega drevja ni pokončala ta golazen. Čim bolj rano nabiramo „frundelj“, tem bolj rediven bo. Živina obira pozimi jako rada posušeno listje nekaterega drevja. Skrbeti pa se mora, da se „frundelj“, ko ga sušimo, ne zmoči, ker izgubi na dežju mnogo svojih redilnih snovi. Ta pa oni misli, da ni listje za nič. Toda to ni res. Na podlagi kemične preiskave se je dognalo, da se nahaja v drevesnem listju, posušenem julija meseca, več redilnih snovi, nego v srednjem senu. V 100 kg listja je n. pr. 6·2 kg prebavne beljakovine, 37·8 kg prebavnih ogljenih hidratov in 2·4 kg prebavne tolšče. V 100 kg srednjega sena pa se nahaja: 5·4 kg beljakovine, 41 kg ogljenih hidratov in 1 kg tolšče. Poglavitna stvar v piči je beljakovina. Če je toraj vredno 100 kg sena 5·84 K, bilo bi vredno 100 kg v juliju posušenega drevesnega listja 6·46 K.

Seveda ni listje vseh dreves jednako vredno. Najboljše listje je lipovo, murvino, jesenovo, rešeljičje, akacijevo itd. Malovredno pa je hrastovo, kostanjevo in sploh tako, ki je trdo.

Priporočamo torej onim, ki nimajo dovolj sena, naj si za

časa naberejo „frudlja“ ter ga posušijo. Čim bolj živo je drevo in listje, tem bolj redilna bo tudi piča.

Mnogo sena prihranimo nadalje, ako nabiramo in sušimo razne odpadke iz polja, kakor krompirišče, plevel, pesino, repno, vrzotno listje itd. S krompiriščem, v katerem se nahaja nek strup „solanin“, moramo pa bolj previdno krmiti in ne smemo ga polagati živini preveč na enkrat.

Nadalje moramo letos poskrbeti, da dobimo prihodnjo pomlad čim prej pičo. V ta namen posejmo del polja z ruso ali inkarnato deteljo. Ako pognojimo v jeseni to deteljo s superfosfatom in kaljevo soljo ali pa s pepelom, pričela se bo že meseca marca razvijati in v aprilu jo že lahko kosimo. Rusa detelja je jako tečna piča, katero živina prav rada žre. Sejati jo je meseca julija ali prve dni avgusta med ajdo ali cinkvantin. S to deteljo ne izgubimo toraj nobene letine, ker se lahko seje za njo meseca maja turščica ali sadi pesa. Seme ruse detelje dobi se na goriškem trgu. Mi priporočamo, naj se čim več te detelje letos poseje.

Da dobimo rano spomladi krmo, poskrbimo tudi z boljšim gnojenjem travnikov in deteljišč. Kdor pognoji v jeseni svoj travnik močno z gnojnico ali straniščnico, kosil bo lahko seno že meseca aprila.

Na popisan način si najlažje nadomestimo manjkajoče seno. Letos pa ni samo malo sena, marveč to, kar ga je, ni tudi mnogo vredno, ker je močno olesenelo in šlo v klasje. Živina se ne bo toraj po tem senu redila, niti ne bo dajala mnogo mleka. Treba bo toraj skrbeti, da se seno tudi zboljša. Pred vsem priporočamo, naj se rabijo krmiski dodatki, osobito razue oljnate tropine. V teh tropinah nahaja se mnogo beljakovine in toščke, kateri redilni snovi v letošnjem senu močno premanjkujeta. Osobito oni kmetje, ki nimajo detelje, bodo prisiljeni kupovati letos ta krmila.

Predno končamo priporočamo še nekaj. Mnogo naših kmetov redi več živine, nego je zamore v navadnih letinah prehraniti. Tem svetujemo, naj odprodajo, kar redijo preveč in ne potrebujejo neobhodno potrebno. Boljše je imeti eno lepo in dobro kravo, nego štiri mršave in slabe. Več dobička nam dá ona sama. Mi hočemo toraj reči, rédimo rajši malo živine in to krmimo kakor pritiče, nego, da puščamo celo čredo stradati. Št.

Pospravimo vinsko klet!

Vinska trta nam obeta letos dobro trgategv. Če nam bo nebo milo, upati smemo, da se naši vinski hrami letos po dolgem času spet napolnijo. Zato moramo za časa poskrbeti, da pripravimo vinsko posodo in zboljšamo svoje preveč zapuščene kleti. Sedaj, ko so naši hrami večinoma prazni in se mi od trudapolnega dela na polju in travniku nekoliko oddahnemo, bo zato najbolj primeren čas. Če bo treba kake večje poprave, jo do jeseni še vedno lahko izvršimo. Hodimo toraj in vredimo si klet.

Kaj nam je storiti? Pred vsem pomislimo, v kateri namen naj nam služi klet. Če mislimo v hramu samo mastiti in pustiti v njem vino le toliko časa, da povré, potem pa ga čim prej prodati, vsekakor pa predno nastopi poletna vročina, potem zadostuje, če je naša klet vrhu zemlje. Ako pa mislimo vino hraniti preko poletja, poskrbeti moramo za bolj globoko klet, kamor ne more tako lahko vročina. Prva klet nahaja se lahko proti solncu, poslednja pa je boljše, da je obrnjena proti severju. Morda bomo hranili čez leto samo toliko vina, kolikor ga rabimo za svojo potrebo. V tem slučaju zadostuje majhna klet, ki jo lahko izkopamo pod hramom. Kdor ima naslonjeno hišo v hrib, napravi si tako klet lahko tudi v njega. Ta pa oni naših kmetov, osobito po Krasu, ima pa samo podzemsko hladno klet. Ako je jesen mrzla, ne povré mošt v taki kleti dovolj in zato se bo vino celo leto motilo. Dobro stori toraj oni, ki ima prehladno klet, da si pripravi za vrenje drug, bolj gork prostor. Na Krasu bi si pomagali lahko kmetje morda s skednji, katerih se dandanes skoraj ne rabi več. Seveda mora biti skedenj blizu kleti ter se mora primerno vrediti.

Klet, ki bo služila lahko v oba namena, toraj za vrenje in zorenje vina, napravimo si lahko po načinu ameriških ledenic, s tem, da ji damo dvojnat zid. Kako je treba napravljati take kleti, priobčili smo v predlanskem letniku poseben članek. Tudi kleti, ki so obrnjene proti severju in so nekoliko vdrte v zemljo, služijo v sili za vrenje in zorenje vina obenem.

Predno se toraj lotimo večjih popravkov, moramo na vse

to premisliti. Šele potem odločimo se za nadaljno delo, ki obstoji v vreditvi kleti.

Kako vredimo svojo klet? Najprej poskrbimo, da bo klet snažna. Ako prihaja h vinu slab zrak, ne more se to boljšati, marveč bo vedno slabše. Le dobra klet napravi tudi dobro vino!

Najboljše je, da spravimo, ko imamo največ prostega časa, vso posodo na dvorišče ali pod lopo in potem se lotimo v kleti temeljitega dela. Pred vsem je klet dobro pomesti! Nato je zakrpati razne luknje, ki se nahajajo morda v zidu, pogledati je, ali zapirajo okna in vrata, kakor se tiče; če ni nad kletjo stropa, dobro je, da se ga napravi, ker odvrča strop toploto in mraz od kleti a tla je lepo poravnati. Najbolje je, če se napravi v kleti tlak iz betona ali iz skrl, ker se drži tak tlak najlažej snažno in se vino, v slučaju, da se je iztočilo po nesreči iz soda, še vedno lahko pobere. Kdor pa nima denarja za cement, ta naj potrosi po tleh v kleti drobnega peska. Ko je to delo končano, naj se klet dobro pobeli!

Nato je nastaviti v klet blanje. Da se ne bodo zvrnile, ko spravljamo sode na nje, treba jih je dobro pritrditi. Ob koncih zvezati je v ta namen z deščico ali z železom prednjo in zadnjo blanjo. Najboljše blanje so seveda hrastove, če pa ne dobimo ravnega hrasta, služi tudi smreka jako dobro v ta namen. Da pa ne bo taka blanja prehitro sprhnela, namazati jo je s karbolinejem.

Predno se dene vinska posoda zopet v klet, jo je dobro osnažiti. Najprej jo je s cunjo in peskom od zunaj dobro orbitati, da se bo lesketala, kakor bi bila nova. Nato je pobarvati obroče s primerno oljnato barvo (najlepša je črna), les pa se lahko nekoliko namaže z navadnim oljem. Preveč olja pa se ne sme rabiti, ker bi zaprlo to luknjice v lesu, skozi katere prihaja zrak h vinu. Tudi znotraj naj se posoda dobro opere, ako se ne opravlja tega dela koj po odrabi sodov. Ko se je posoda tako očistila, postavi naj se po velikosti v klet. Sprednja stran sodov naj bo v eni črti! Da se sodi ne spridijo, jih je zapuhati z žveplenim dimom.

Ko smo to delo dovršili, pospraviti je še drugo kletno pripravo. Bednje (plavnike), deti je manjše v večje ter jih poleči v kak kot na blanje. V bednje pride tudi manjša posoda kakor ornice, brentači, škafi itd. Za vehe, pipe, čempince, zajemače,

zažveplalnike itd. napraviti pa je posebno omarico, v kateri se hranijo.

Vinogradniki! hodite in napravite tako! Bodite prepričani, da bo vaše vino potem vse drugače dišalo in kupci je bodo mnogo dražej plačevali. S tem pa ne boste imeli samo koristi, marveč tudi veselje.

Št.

Kaj je več vredno, seno ali otava?

Navadno se misli, da je seno boljše in bolj redivno, nego otava. Radi tega plačuje se otava slabše. Če se pa primerja redilno vrednost dobro spravljene otave, dobimo, da ima v sebi:

beljakovine, toľšče ogljenih hidratov lesenine pepela

Seno:	12 ^o / _o	4 ^o / _o	45 ^o / _o	30 ^o / _o	7 ^o / _o
Otava:	15 ^o / _o	5 ^o / _o	41 ^o / _o	25 ^o / _o	11 ^o / _o

Otava ima toraj mnogo več takih redilnih snovi, ki imajo vrednost, kakor beljakovine in toľšče. Samo v manj vrednih ogljenih hidratih in na težko prebavni lesenimi zaostaja. Otavo živanja pa tudi boljše prebavlja, nego seno. Po poskusih, ki so se napravili, dobilo se je prebavnega pri

	beljakovine	toľšče	ogljjenih hidratov
senu	62 ^o / _o	57 ^o / _o	67 ^o / _o
otavi	70 ^o / _o	68 ^o / _o	74 ^o / _o

Kmetje vedo tudi iz prakse, da dajo krave, ki se krmijo z dobro spravljeno otavo, več mleka in se lažej debelijo, nego če krmimo s senom. To se razlaga iz tega, ker obstoji otava večinoma iz mladih, nežnih rastlinskih delov, ki imajo mnogo beljakovine in so bolj prebavni. Na travnikih, ki so se gnojili s Tomasovo žlindro in kajnitom, prihaja to dostikrat tudi od tod, da je uplivalo gnojenje šele pri drugi košnji. S takim gnojenjem se množina beljakovine pa tudi v senu navadno zviša za 3 do 5 odstotkov.

Ker so redilne snovi v otavi lažej raztopijo, zato trpi otava na dežju bolj, nego seno, v katerem so te snovi le težko raztopne. Važno je toraj, da se spravi otava popolnoma suha pod streho.

Pr. L.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Od toče pobitim vinogradom ne moremo v tem času mnogo pomagati. Edino delo je, da vinograde skrbno škropimo in žveplamo, da ubranimo mladje, ki se bo v novič razvilo peronospori in plesnobi. Samo tam, kjer je toča trte popolnoma oklestila, treba je razbite mladike prikrajšati, da se razvijejo v jeseni iz spodnjih oči novi poganki. Kdor ima čas, lahko otresa razbite jagode iz grozdja.

Suša na turščici. Po nekaterih bolj tankih zemljiščih napravila je suša na turščici veliko škodo. Večinoma si ne bo taka turščica več pomagala in naj pride tudi dež. Da ne bo trpela prihodnja leta turščica toliko na suši, priporoča se globoko oranje. V ta namen rabiti se mora seveda boljše pluge, nego so naši navadni. Če preorjemo zemljo na 25 cm globoko, bo za polovico lažej prenesla sušo. Razun z globokim oranjem, pomagamo turščici proti suši s zelenim gnojenjem. Po detelji bo vedno lepa turščica. Dobro sredstvo proti suši na turščici je tudi gnojenje s solitrom. Na 1 ha (3 njive), potrositi je okoli 1½ q solitra in sicer polovico pri setvi, polovico pri osipanju. Soliter ne gnoji samo, marveč vleče tudi vlago iz zraka nase. Kdor je gnojil s solitrom, ta lahko vidi, da je turščica drugačna in ne trpi toliko od suše.

Jagode ali smukvice prinašajo nekaterim goriškim okoličanom (Starogorcem) lepe dohodke. Želeti bi bilo, da se kmetje tudi drugod lotijo pridelovaja tega sadu. Posebno južne zavetne lege bi se morale izkoristiti s smukvicami. Spomladi, ko je v naših mošničkih huda suša, bi nam prinesle jagode marsikateri novič. Sploh mora gledati kmet, da izkorišča na čim več načinov svoje polje.

Sedaj je primeren čas za napravo gredic in za zasajanje jagod. V ta namen pognojiti je močno zemljo ter jo čim bolj globoko prekopati ter poravnati. Nato se napravijo 1 do 1-20 m široke gredice, v katere se zasadijo koncem julija ali začetka avgusta okoreničeni jagodni poganki. Taki poganki se dobijo sedaj na starejih nasadih v obilnem številu. Najboljše je, da se zasadi v tako široko leho tri vrste jagod in sicer v vrstah po 50 do 60 cm razsebe. Boljše je deti v vsaki grm po 2 ali 3.

rastlinice, vendar ne prav tik, marveč kakih 6 cm oddaljeno. Te rastlinice se potem zarastejo v en grm. Smukvice ne potrebujejo posebne oskrbe. Paziti pa je, da jim plevel ne škodi. Dobro je tudi, da se v drugem in tretjem letu postranski pogauki poleti za časa odstranijo, ker se glavni grm ž njimi šibi.

Smukvice ljubijo nekoliko vlažna, bolj težka, redilna tla. Nekoliko sence jim koristi, ker se ohrani zemlja bolj vlažna. Če se zalijejo jagode tu pa tam z gnojnico, jim to jako dobro dé.

Smukvic je več vrst. Za naše kraje priporočamo posebno rane smukvice. Visoko ceno imajo osobito one z debelim sadom ali tako zvane ananas smukvice. Njihov okus in aroma pa ni tako fin, kakor ga imajo gozdne smukvice in vedno cvetoče smukvice. Vendar se jih lažej nabira. Priporočajo se tudi take smukvice, ki ne napravljajo pogaukov, marveč rastejo v grmu. Take služijo osobito dobro ob robu gredic in ob poteh. Te se pomnožujejo z delenjem grma.

Zimska spinača donašala bi našim kmetovalcem lahko lepe dohodke. Žal pa, da je ne dobimo v kmetskih vrtovih niti toliko, kolikor je bi rabili sami v družini. Večini naših kmetovalcev pa ni niti znano, da se zamore sejati spinača v jeseni, oz. poleti. Da nam prinesejo naše gospodinje tudi po zimi kaj boljšega na mizo, zato pripravimo si prostor v zavetni legi, kamor posejemo zimsko spinačo. Zimska spinača ljubi bolj osušno zemljišče, katero se je dobro pognojilo. Pregosto ne smemo sejati spinače, ker napravlja drugače premajhno listje. Dobro je politi enkrat v jeseni spinačo z gnojnico, po kateri se bo še bolj krepko razvila. Zimsko spinačo sejati je od začetka avgusta do konca septembra. Ako sejemo bolj rano in je vreme ugodno, začnemo lahko spinačo oktobra že žeti. Ker gré zimska spinača meseca maja v seme, treba jo je prej izkoristiti. Dobre vrste spinače so: velika okroglostna, orjaška (Viroflay), dolgo-listna Gaudry, velika okroglostna viktorija.

Stare kokoši ne donašajo navadno onih dohodkov, da se pokrijejo ž njimi stroški, ki jih imamo z rejo. V jajčniku kokoši zarezene je navadno 700 do 800 kali, iz katerih se razvijejo potem jajca. Navadno se napravi iz teh kali v prvem letu življenja (ako so se kokoši izvalile od marca do maja) 18 do 30 jajc, v 2. letu 100 do 120 jajc, v tretjem letu 120 do 160 jajc, v četrtem letu 100 do 120 jajc, v 5. letu 60 do 80 jajc, v

6. letu 50 do 70 jajc, v 7. letu 30 do 50 jajc, v 8. letu 15 do 20 jajc, v 9. letu 2 do 10 jajc, v 10 letu pa nič več. Kakor vidimo iz tega, znese kokoš največ jajc v 3 letu svojega življenja. Od tega časa nosi kokoš vedno manj. Kdor hoče imeti toraj od svojih kokoši dobiček, ta mora skrbeti, da starejše kokoši čim prej zakolje. Kokoš ki je stara nad 3 leta naj se toraj proda ali pa vrže v lonec. Pri nas se v tem oziru mnogo greši in 10 letne kokoši niso nič kaj redkega na dvorišču naših kmetov. Videl sem celo že dosti kokoši, o katerih mi je pravila gospodinja, da jih ima že dvanajsto leto. Da bi pa take gospodinje zasledovale kokoši, koliko jajc neso, pa bi se sramovale te izpovedi. Zato preč s starino!

Kaj je uzrok, da pocrkajo mladi kunce tako pogostoma?

Ta ali oni se pritožuje, da mu mnogo mladih kuncev pogine. Temu je lahko več uzrokov: Neprimeren hlev, nepravilno krmljenje, okuženje, osobito pa sorodno parenje med starci. Pri nas vrnila se je slaba navada, da se vzame samico in samca iz enega gnezda ter se potem prične gojiti kunce. Od početka morda še gre, potem pa so mladiči slabotni in nimajo nobene življenske moči v sebi. Osobito se dogodi to še tedaj, če je prednik paril stariše v sorodstvu. Zato priporočamo našim kuncherejcem, naj dobijo vsakotoliko časa samca vedno iz drugega gnezda. Le s tujo krvjo pride v živali nova moč, ki se protivi raznim boleznim in drugim nezgodam.

POROČILA.

Vinska trta razvija se še vedno jako lepo. Nekateri vinarji pravijo, da niso še videli svoje življenje tako lepega grozdja, kot je letos. Lepo je povsod brez izjeme, osobito pa v novih nasadih po Vipavskem. Na Krasu je pobila ponekod toča. Da se je razvil letos tako lep zarod, je pač največ pripomoglo lansko bolj suhotno vreme, in se ni zamogla razvijati radi tega peronospora. Kdor hoče imeti toraj lep zarod tudi prihodnje leto, naj škropi tudi mladje, ki se razvija sedaj. Staremu listju ne bo peronospora sicer več mnogo škodila, pač pa napravi prav lahko

še mnogo kvara na vršičkih. Kakor smo tu pa tam opazili, pričela se je peronospora zadnjih 8 dni nekoliko bolj razvijati. Prej jo je bilo le redko kje videti. Tudi žvepljanje naj se letos ne pozabi, kajti bolezen oidium se že v mnogih vinogradih dobro pozna. Prvo zrelo grozdje (rani črni burgundec) opazil sem v svojem vinogradu v Gorici 18. t. m.

Toča je padala zadnje dni na več krajih. 3. t. m. je razbila jako hudo tudi Brkine. 15. t. m. padala je okoli Avberja, Dutovelj, Skopega, Tomaja, v nakelski občini in v novič v Brkinih. Najhujše je prizadela neki Ponikve in Brkine. Isti dan je padala tudi v Tržiču in v Ronkah. Jako hudo pa je prizadela ta dan toča Pazin in okolico, kjer je neki vse vgonobila. Tudi po Štajerskem hudo razsaja, kakor se čita v časopisih. Gorjé ubogemu kmetu!

Sadje kaže po celi Avstriji slabo. Kakor pri nas, oglodale so sadno drevje tudi v Galiciji razne gosenice. Na južnem Tirolskem kažejo češpe neki dobro.

Krompir kaže med vso poljščino povsod v Avstriji najboljše. Tako sporoča c. kr. kmet. ministerstvo. Osobito bo mnogo krompirja na Moravskem in v zapadni Šleziji. — Edino pri nas je spala letina za krompir manj dobro, če ne rečemo slabo.

Kobilice selke so se pojavile v veliki množini po Krasu. Pomikajo se od Pliskovice proti Škrbini in žrejo, kar dobijo. Okoli Pliskovice in Gabrovice naredile so neki strašanske škode in sicer ne samo po travnikih, marveč tudi na drevju.

Čebelarski shod se bo vršil 24. julija t. l. ob 10. uri zj. pri „Zlatem Jelenu“ v Gorici. Na dnevnem redu je pretresovanje načrta novega čebelarskega zakona za pokneženo grofijo Goriško-Gradiščansko. Vabila so se razposlala vsem nam znanim čebelarjem; shoda se morejo udeležiti pa tudi tisti, ki niso prejeli vabila.

Nagrade za vzgledne vinograde v tržaški okolici. Kmetijska družba za Trst in okolico razglša: Vsled odloka c. kr. kmetijskega ministerstva z dné 9. januarja 1907. št. 3075 razpisuje c. kr. namestništvo z odlokom z dné 6. julija, št. II 153/5 za mauj premožne vinogradnike v tržaški okolici, ki so zasadili s cepljenimi ameriškimi trtami vzgledne vinograde v površini najmanje $\frac{1}{4}$ orala (400 kvadratnih sežnjev = 1440 m²) sle-

deče nagrade v denarju: 3 nagrade po 50 kron, 6 nagrad po 40 kron in 7 nagrad po 30 kron. Prošnje za te nagrade vložijo naj se najkasneje do 20. avgusta t. l. naravnost na c. kr. namestništvo, ali pa potom kmetijskih družeb v Trstu. V prošnjah je navesti: 1. Kraj, kjer se nahajajo nasadi in dotične parcelne številke. 2. Njih površina. 3. Čas, ko se je nasad dovršil. 4. Katera podlaga in katera plemenita trta se je rabila in 5. na kateri način se je cepilo, ali v suho ali v zeleno. Nagrade razdeli c. kr. namestništvo potem, ko so se nasadi po vladnem osobju pregledali.

Pridelek detelje in sena v Avstriji. Kakor posnemamo iz poročil c. kr. kmetijskega ministerstva, se je žetev detelje in sena letos na splošno dobro sponesla. Na sploh se lahko reče, da je bila letos dobra srednja letina. Prav mnogo sena je bilo v Solnograškem, na severnem Tirolskem, Štajerskem, Koroškem in Kranjskem, srednja letina je bila na Češkem, v zapadni Šleziji in v Bukovini, slaba na Primorskem, kjer je vladala suša. V Galiciji je mnogo sena radi obilega in trajajočega deževja segnilo. Na Češkem so trpeli travniki in deteljlišča radi zimskih mrazov. Gledé otave je upanje na sploh dobro.

Prodaja cvetlic v Parizu. V tam mestu proda se na leto okoli 30 milijonov vrtnic za približno 1½ milijona frankov, 72 milijonov klinčkov za 2 milijona frankov in 6 milijonov vijoličnih šopkov za pol milijona frankov.

Dober vzgled. Komendator Palmiro Martini v Cremoni v Italiji daroval je 100.000 lir za povzdigo kmetijstva, osobito za kmetijski pouk. V Italiji spoznalo je že več visokih mož, da leži rešitev naroda edino le v povzdigi kmetijstva. Kje smo še mi! Zato pa vidimo, kako lepo napreduje kmetijstvo v sosedni Italiji, pri nas pa zastaja. Pač premalo pravih prijateljev imamo kmetje v naših krajih.

Vabilo na II. izvanredni občni zbor „Vinarskega in gospodarskega društva v Dutovljah“, registrovanega društva z omejeno zavezo, ki se vrši dne 5. avgusta t. l. v prostorih društvene gostilne, sè sledečim vspeedom: 1) Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru; 2) Volitev načelstva; 3) Volitev nadzorstva; 4) Poročilo o izvršeni reviziji; 5) Razno. K obilni udeležbi uljudno vabi o d b o r.

„Snujmo vinarske in sadjarske zadruga“, se glasi bro-

šura, ki jo je izdala „Zadružna zveza v Celju“, kot ponatis iz „Zadruga“. Dobiva se brezplačno pri tem zavodu.

Priloga. Današnjemu listu prilagamo interesan'no poročilo o delovanju c. kr. kmetijsko-kemičnega poskuševališča v Gorici v letih 1905. in 1906.

Zapisnik

seje osrednjega odbora dne 24. junija 1907. ob 10. predp.

(Konec.)

Sklenilo se je predlagati občnemu zboru sledeče premembe pravil in sicer naj se glasi:

§ 2. Društvo ima namen pospeševati kmetijstvo in potegovati se za kmetijske koristi.

§ 3. g) z nasveti, pojasnili in predlogi glede zboljšanja kmetijstva, ki jih bode dajalo javnim oblastim in zastopom;

j) skrbijo za zboljšanje zakonodajstva tičočega se kmetijskih interesov;

k) z varovanjem gmoth interesov kmetovalcev;

l) s sestavljanjem kmetijske statistike.

§ 5. Ustanovni društveniki so oni, ki plačajo enkrat za vselej vsaj 50 — petdeset — kren v društveno blagajno; vplačane ustanovnine tvorijo za redno poslovanje nedotakljiv društveni zaklad.

§ 8. Letnino plačati je v prvi četrtini leta. Društveniki, ki niso plačali v kljub opomnu eno leto letnine, smatrajo se, da so izstopili, ne da bi društvo izgubilo pravico terjati zastanke tudi sodnim potom.

Kdor ne plača v zgornjem roku letnine, izgubi za toliko časa svoje pravice v društvu, dokler ne izpolni svoje dolžnosti.

§ 9. Vsakega društvenika dolžnost je, da društvo podpira s poročili nasveti, kakor tudi z nabiranjem novih udov.

§ 12. 3. kogar izključi osrednji odbor.

§ 13. Občni zbor se vrši vsaj enkrat v letu v Gorici. Če sklene osrednji odbor ali če to zahteva pismeno vsaj 25 društvenikov od predsedstva, sme se vršiti občni zbor izvanredno tudi večkrat v letu.

§ 14. O dnevnem redu občnega zbora sklepa prej osrednji odbor. Kdor misli staviti na občnem zboru kak predlog, prijaviti ga mora predsedstvu vsaj 8 dni pred občnim zborom; tak predlog pride na dnevni red občnega zbora. O predmetih, ki niso na dnevnem redu, more se sklepati, izvzemši o točkah d) in e) v § 18, če je sprejeta najnost z 2 tretjinsko večino glasov.

§ 15. Občni zbor z dnevnim redom vred naznani se udom in objavi v društvenem glasilu vsaj 14 dni prej, predno se vrši.

§ 16. Občni zbor je sklepčen, če je prisotnih vsaj 30 družtvenikov. V nasprotnem slučaju se vrši občni zbor $\frac{1}{2}$ ure pozneje z istim dnevnim redom ob vsakem številu člano.

§ 17. Vsak na občnem zboru navzoč družtvenik ima eden glas.

Društva, zadruga, občine in druge korporacije zastopa na občnem zboru dotični načelnik ali njegov namestnik, oziroma pooblaščenec.

§ 18. Izključno občnemu zboru pripadajo sledeče pravice:

a) voliti predsednika, prvega in drugega podpredsednika in osrednji odbor društva:

b) voliti 2 računska pregledovalca;

c) imenovati častne člano;

č) reševati in potrjevati letne račune in proračune;

d) spreminjati pravila;

e) razpolagati o ustanovniini.

Sklepi, navedeni pod točkama d) in e) so veljavni, če glasuje zanje $\frac{2}{3}$ navzočih družtvenikov; sicer odločuje večina glasov; pri enakosti glasov odločuje predsednik.

§ 19. Volitve se vrše pismeno, a glasovanje o predlogih se vrše ustno.

§ 20. Društvo vodi predsedstvo s pomočjo osrednjega odbora, ki obstoji iz predsedstva in 18 odbornikov. Vse voli občni zbor za dobo 3 let. Vsako leto odstopi $\frac{1}{3}$ odbornikov, katere se pa lahko zopet voli. Prvi dve leti določi žreb, kdo naj izstopi.

Če izstopi kateri odbornik med poslovno dobo iz odbora, določi mu odbor do prihodnjega občnega zbora namestnika.

Predsedstvo tvorije predsednik, prvi in drugi podpredsdnik; ti, kakor tudi vsaj $\frac{1}{3}$ odbornikov, morajo stanovati v Gorici ali v neposrednji bližini Gorice.

§ 21. Osrednji odbor sklicuje k sejam predsedstvo. Osrednji odbor se mora sklicati v sejo, če zahteva to vsaj 6 odbornikov pismeno in naznanijo dnevni red.

§ 25. V delokrog osrednjega odbora spada vse poslovanje, ki ni pridržano izključno občnemu zboru, zlasti:

a) imenovanje družtvenega ravnatelja, uradnikov in uslužbencev ter določuje njih plače;

b) določevanje sredstev v dosego namena določenega v §§ 2. in 3.;

c) ustanavljanje in nadzorovanje podružnic in volitev posvetovalnih odsekov in sestavljanje opravilnikov za nje;

č) imenovanje zaupnikov, sprejemanje in izključevanje družtvenikov; izključeni član ima priziv na občni zbor;

d) delitev nagrad, priznanj in odlikovanj;

e) volitev zastopnikov društva za ona opravila, pri katerih je ne more predsednik sam zastopati;

f) sklepanje glede uporabe vladnih in deželnih podpor ter predlaganje raznih nasvetov in predlogov tem oblastnijam.

§ 27. Vsi udje osrednjega odbora opravljajo svoje delo brezplačno; vendar smejo zahtevati, da se jim povrnejo stroški za njim določena opravila.

Da se omogoči in pospeši redno delovanje društva, rešuje lahko predsedstvo v svojih sejah veljavno razna nujna opravila, ki so sicer pridržana osrednjemu odboru, zlasti ona, ki se tičejo notranjega poslovanja in uredbe pisarne.

Ravnatelj je izvrševalni organ osrednjega odbora in predsedstva; njemu je podrejeno pisarniško in drugo osebje. On podpisuje poleg predsednika vse spise in dokumente.

Predsednik ali njegov namestnik zastopa društvo na zunaj.

§ 28. Društveni odseki so posvetovalni organi osrednjega odbora v posameznih kmetijskih panogah in se sestavljajo iz strokovnjakov in izkušenih kmetovalcev.

Število odsekov odločuje po potrebi osrednji odbor, kateri izvoli izmed društvenikov tudi člane tem odsekom.

V vsakem odseku je najmanj 5 članov. Člani odseka si izvolijo sami načelnika. Osrednji odbor in odseki imajo pravico, če potreba, tudi nedruštvenike pozvati v posvetovanje; dotičniki pa nimajo glasovne pravice.

§ 32. Društveniki posameznih podružnic volijo iz svoje srede za dobo dveh let podružničnega načelnika, blagajnika in tajnika, kateri sestavljajo podružnični odbor ter vodijo in oskrbujejo podružnična opravila. Voli se pa lahko še primerno število zaupnikov.

Na novo izvoljeni odbor prijavitelj mora v teku 8 dni izid volitev društvenemu predsedništvu.

Ad 6. Sprejme se 491 novih udov.

Pooblasti se predsedstvo, da priskrbi nove pripravne prostore v društveno rabo.

Ukmar Maks predlaga najeti pripravno skladišče pri postaji, da se zmanjšajo stroški spedicije; — se prepusti nabavnemu odseku v proučevanje Sklene se prodajati kmetijske potrebščine udom, ki jamčijo za potrebno obratno glavnicu, po izvorni ceni.

Sistemizovanje plač uradnikom se prepusti finančnemu odseku v proučevanje.

Ker se ne oglasi nikdo več za besedo, zaključi predsednik sejo ob 1. uri popoldne zahvalivši se g; za vdeležbo in sodelovanje.

POROČILO

o delovanju c. kr. kmetijsko-kemičnega
===== poskuševališča v Gorici =====

v letih 1905 in 1906.

Izdalo c. kr. kemično poskuševališče v Gorici.

I. Svilarstvo.

1. Uporaba predčasnega valenja svilodnega semena v praksi.

Že leta 1877. se je bavilo poskuševališče o predmetu, kako bi se dalo svilodno seme pred časom izvaliti in je dobilo, da je najboljše kemično sredstvo v ta namen solna kislina, s katero se vpliva na komaj znešena jajčica.*)

Ta iznajdba je imela do sedaj samo znanstven pomen, in šele leta 1906. se nam je nudila prilika, uporabljati jo tudi v praktične namene.

Velik zavod za proizvodnjo sviloprejkinega semena na Goriškem nameraval je vpeljati večje število križanih pasem z našimi in vshodno-azijskimi sviloprejkami, hotel pa se je prej prepričati, o njihovi čvrstosti, kakor tudi o dobroti svilodov, ki jih dajo te križane pasme. Da bi pridobil eno leto, obrnil se je na poskuševališče s prošnjo, da bi mu to pripravilo snov za dotično poskušno vzgojo s pomočjo načina predčasnega valenja, ki se zdi najboljši. Predčasno valenje se je moralo izvršiti na več jako interesantnih sviloprejkinih pasmah in sicer na pet čistih in osem s temi križanih.

V ta namen se je uporabila mešanica obstoječa iz $\frac{2}{3}$ solne kisline, kakoršna se navadno dobiva v trgovini in $\frac{1}{3}$ vode in sicer to

*) I. Belle: „La schiusura estemporanea del seme del baco da seta col mezzo di agenti chimici e del calorico. — Atti e Memorie dell' i. r. Società agraria di Gorizia, 1878, No. 2.

v ta namen, da se zabrani neprijeten hlap, ki prihaja iz kisline. Mešanica je imela pri 15 °C specifično težo 1·106. Svilodno seme se je postavilo v tekočino 15 minut, po tem času se je seme dobro opralo v tekoči vodi.

Na ta način pa se ni ravnalo z vsemi jajčici, ki so jih metulji znesli, marveč se je delalo v posameznih partijah posebe, takorekoč po starosti semena in sicer:

1. Seme znešeno v teku treh ur,
2. Seme znešeno po treh urah do končane 20. ure in
3. Isto seme, kakor pod 2. točko, vendar 48 ur po začetku druge nošnje.

Da se bo zamogel uspeh primerjati, podvrgel se je del semena močenju v topli vodi in sicer se je potaknilo seme najprej v 60 °C gorko vodo, koj nato v navadno vodo (okoli 20 °C), kar se je 10krat zaporedoma ponovilo in sicer tako naglo, da je preteklo za vseh 20 potikanj samo 40 sekund.

Posamezni oddelki semena pustili so se v navadni sobini toploti, ki je znašala one dni meseca julija okoli 25 °C. Že 9. dan po gornjem ravnanju zamoglo se je razločiti v nekaterih jajčicah skozi lupino lepo razvit embrijo in 12. dan pričele so se gosenice izleči, kar se je raztegnilo na več dni.

Najboljši uspeh je pokazalo močenje v solni kislini in sicer najboljše so se izvalila jajčica navedena pod točko 1., to je taka, ki niso bila stara več kot 3 ure, ko so se močila. Iz teh jajčic izlegle so gosenice skoraj popolnoma, samo ena kineška pasma in dve križani pasmi so se pokazale nekoliko bolj uporne in je zlezlo iz njih manj gosenic, morda zato, ker so metulji jajčica bolj čvrsto nesli in so bile te koncem treh ur kolikortoliko že stara. Iz semena pod 2. in 3. točko navedenega, starega 17 oziroma 48 ur, izlezla je temu nasprotno samo malo katera gosenica. S tem se je vnovič potrdilo, kar smo pred mnogimi leti s poskušnjami na malo dokazali, da je namreč potrebno delati s komaj iznešenimi jajčici in sicer jako previdno, ako hočemo imeti z močenjem svilodnega semena v solni kislini dober uspeh v namen, da sviloprejke pred časom izvalimo.

Ravnanje v gorki vodi dalo je mnogo bolj nepovoljen uspeh in in sicer takšen, da se ga ne more za prakso priporočati. V najboljšem slučaju se je izvalila ena četrtinga močenega semena, nasprotno pa se

je v vseh slučajih opazilo, da se je polovica in še več semena pokvarilo.

Svilorejec ali pridelovatelj sviloprejkinega semena se bo toraj posluževal le prvega načina, ako bo hotel dobiti sviloprejke letnega plemena že v tistem letu, v katerem se je seme zneslo. Te sviloprejke se razvijajo, ako ž njimi pravilno ravnamo, normalno in dajo ravno take svilode, kakor pri navadni reji naslednjega leta.

2. Preiskovanja o mlahovici sviloprejk.

Da se spozna, kako so podvržene mlahovici razne pasme, bodisi čiste ali križane, gojilo se je za poskušnjo več domačih, maloazijskih in vshodnoazijskih pasem ter dotičnih križanj. Pri tem se je jemalo v poštev osobito sledeče:

- a) Koliko časa sviloprejke žrejo in koliko časa se levijo.
- b) Imuniteta proti mlahovici prošla leta.
- c) Kakšna je bila mlahovica v prejšnjem letu, eventuelno tudi v obliki mršavice.
- d) Ali se je bolezen prošla leta v istem plemenu ponavljala ali se ga ni prijela.

Uspehi teh poskušenj nas niso pa privedli do sklepov in so si bili večkrat celo nasprotni. V več slučajih pokazalo se je n. pr., da se je pojavila mlahovica v jako obilni meri, v drugih slučajih pa prav nič, ne gledé na to, v kakšnem zdravstvenem stanju so se nahajali stariši, oziroma sviloprejke prošlo leto. V nekaterih slučajih se je zamoglo celo dognati, da so bile pasme, katere je mršavost, oziroma mlahovica prošlo leto skoraj vničila, vsaj navidezno popolnoma proste te bolezni, kar spričuje, da se ti dve bolezni ne podedujeta, kakor se n. pr. pebrina.

Dolgotrajno žretje, osobito pa dolgotrajna levitev vpliva pa odločno, kakor se je pokazalo, škodljivo, kajti ravno one pasme, kojih ličinke se dolgo časa razvijajo, napada mlahovica najbolj. To opominja h temu, naj se pomnožujejo v prvi vrsti one pasme, ki se naglo razvijajo.

Vredno je še, če omenimo slučaj, ki smo ga večkrat opazovali, da se rumenica v sviloprejkah, kjer vlada mlahovica, ali ne prikaže ali pa nastopa le na posameznih sviloprejkah in zdi se skoraj, da izklju-

čuje ena bolezen drugo, četudi se prikažeta navadno obe v isti dobi sviloprejkinega življenja, to je takrat, ko začnejo sviloprejke presti.

3. Poskušnje gledé razkuženja murvinega listja*

Že leta 1904. smo zamogli dognati na podlagi posebnih poskusov, ki so se napravili v ta namen, da ne koristi popolnoma nič razkuženje murvinega listja z jako redko (0·001 do 0·002%) raztopino srebrnega fluorida, kar so priporočali razni strokovnjaki iz Italije kot preventivno sredstvo proti mlahovici. Ker je prof. P. Bucci iz Pozzuola v svojem nadaljnjem raziskovanju o tem vprašanju menil, da bi se dosegel z uporabo stanjšane (1 : 10.000) raztopine modre galice dober uspeh v zabrano mlahovice, napravilo je poskuševališče v tem smislu nove poskušnje, da se kontrolira, v koliko je to zagotovilo resnično.

Na podlagi večletnih opazovanj zamoremo dokazati, da se jako krepko upirajo sviloprejke, kakor tudi mnoge ličinke raznih žuželk, proti vplivu gotovih tvarin, ki se kažejo pri večih živalih škodljivě in celo strupene. One zamorejo n. pr. povžiti brez slabih posledic listje, ki se je poškopilo s 5⁰/₁₀₀ sublimatovo raztopino in se privadijo polagoma tudi modri galici, ne da bi občutile kak škodljiv vpliv. Zdravim sviloprejkam pričeli smo dajati neprenehoma listje, katero se je močilo po eno uro v raztanjšani (1 : 10.000) raztopini modre galice. Vsak drugi dan povečali smo množino galice, tako, da je je bilo nazadnje v raztopini 0·4⁰/₁₀₀ in je bila ta razločno modre barve. Sviloprejke so se razvijale s tem listjem normalno, samo so dobile zelenomodro barvo.*)

Poleg teh poskusov dajali smo na isti način pripravljeno listje posameznim oddelkom svilorejk, ki so bile okužene od vapnenice in sicer koj, ko so se pokazale prve bojne sviloprejke. Tudi v teh slučajih se je vsak drugi dan množina modre galice podvojila, dokler ni dosegla raztopina gori navedene gostosti. V nji se je potem močilo

*) Ko smo napravljali poskušnje v druge namene, smo dobili, da se zamorejo krmiti sviloprejke, koj, ko se izležejo, z listjem, ki se je poškopilo z močno raztopino anilinovih barvil in se ne pokvarijo. Sviloprejkina koža pa dobi po dotičnem barvilu intenzivno barvo. Najboljša barvila v ta namen so metilenovo modrilo, nevtralnno rudečilo in rudečilo Sudan III.

listje. Obe poskušnji sta dali popolnoma negativen uspeh. Dotična bolezen je polagoma skoraj vničila oddelka, ki sta dobivala močeno listje, kakor tudi kontrolni oddelek, kar kaže, da ne ovira modra galica dotičnih gliv, ki proužročajo mlahavico, v njihovem razvoju in tudi ne trosov glive *Botrytis Bassiana*, ki provzoča vapnenico.*)

Up, da se je dobilo v modri galici sredstvo, s katerim se zamori na sviloprejkini hrani razne glive in se s tem prepreči razne bolezni, ki se zamorejo razširjati po sviloprejkinih prebavilih, se je toraj tudi takrat izjalovil.

Sicer pa nimajo ti uspehi za nas posebne važnosti. Poskuševališče je imelo svojedobno, in sicer leta 1902., priliko, da je zamoglo proučevati mikroorganizme, ki se dobivajo navadno na murvinem listju in v želodcu zdrave sviloprejke, jih izolirati ter posebe gojiti. Sperimentalno se je lahko dokazalo, da ne vplivajo ti, tudi če pridejo v veliki množini v sviloprejko, prav nič na njeno zdravlje in tudi ne proužročajo mlahavice.

Tudi če bi se zamoglo dotične mikroorganizme, predno pridejo s hrano v sviloprejkini želodec, praktično zamoriti, ne bi se toraj preprečila mlahavica, katera se razvija popolnoma neodvisno od onih.

Mlahavica je gotovo parazitična bolezen, vendar se mora ta parazit iskati drugod in ne v skupini bakterij.

4. Nadaljna proučevanja o parazitični naravi rumenice.

Ker se je zadnja leta od raznih strani oporekalo ali vsaj dvomilo o parazitični naravi poliedričnih zrn, ki proužročajo znano sviloprejkino bolezen rumenico, katero smo mi obširno proučevali, bila je naša poglavitna naloga prošli dve leti, iskati druge načine, da se dobi novo gradivo v neizpodbiten dokaz naše trditve, kar mislimo, da smo tudi popolnoma dosegli.

Pred vsem je vredno, da omenimo dejstvo, ki se je na nedvomljiv način dokazalo, da zamorejo namreč prav lahko proužročiti poliedrična zrnica okuženje. To svojstvo jim ostane nespremenjeno tudi po

*) Kako prenašajo nekatere male glive, osobito plesnobe, modro galico, povemo naj, da smo opazovali v raztopini, ki je imela nič manj kot 1:3% (!) modre galice, navadno zeleno plesen, to je *Penicilium glaucum*, ki je bujno rastla.

25 letni dobi. Brezštevilne preskušnje o okuženju s starim in novim materjalom, o čegar interesantnih posameznostih se ne more govoriti v tem kratkem poročilu, dale so vedno pozitiven uspeh, to je, kedar koli se se uporabljala za okuženje poliedrična zrnica, vselej se je pokazala bolezen rumenica. Nasprotno se ni nikdar prouzročila bolezen, ako so manjkala omenjena zrnica (ako so se izločila s filtriranjem iz materjala, s katerim se je okužilo), ali so se ta zmečkala, raztopila ali drugače raztelesila, ali pa če se je s pomočjo vročine vničilo njihovo življenje. Na ta način se vedejo samo organizirana bitja, to je resnični in pravi paraziti.

Poleg tega se je zamoglo tudi določiti, v koliko zamorejo poliedrična zrnica prenašati vročino in se je dognalo, da poneha njihovo življenje in možnost prouzročati novo okuženje šele pri toploti 90 °C.

Sporedno s temi proučevanji, napravile so se tudi druge poskušnje, da bi se dobilo kako razkužilo, ki bi zamoglo vničiti trose bolezni rumenice. Te poskušnje so pokazale, da deluje formalin, ki se rabi že z uspehom proti vapnenici, popolnoma uspešno, ako se uporablja v 2% raztopini. Nasprotno se je pokazal sublimat do 5‰ koncentracije brezuspešen. Kakor smo že omenili v prejšnjem oddelku, žrle so tudi sviloprejke brez slabih posledic s sublimatom škropljeno listje.

Druga važna okoliščina v prilog naši trditvi, ki se ni do sedaj še opazila, je slednjič tudi dokaz, da se nahajajo med svilodnimi metulji, ki se rabijo za pomnoževanje semena, tudi taki, ki so okuženi po rumenici. Tudi v tem pogledu se sponaša toraj rumenica ravno tako, kakor pebrina.

Bogato gradivo o preiskavah in poskušnjah, katero bo spremljalo mnogo slik in mikrofotografij, ki smo jih zamogli nabrati zadnja leta o rumenici, služilo bo za sestavo posebnega spisa, ki se v kratkem objavi.

5. Zunanja znamenja za spoznanja spola na sviloprejkah.

Do pred malo časa se ni znalo za nobeno znamenje, po katerem bi se zamoglo razločiti spol sviloprejke še kot gosenice. Šele leta 1904. se je sponeslo profesorju S. Schiwata iz Nagana na Japon-

skem, da je našel znamenja, ki so v zvezi z notranjimi spolnimi deli. Ko je pregledoval s pomočjo povečevalnega stekla na trebušni strani 11. in 12. telesni obroček, zapazil je dva para okroglih vdrtin, ki odgovarjajo notranjim spolovilom, to pa samo pri sviloprejkah, ki so pokazale potem, da so ženskega spola. Pri sviloprejkah moškega spola ni bilo spoznati dotičnih vdrtin. Te vdrtine se najboljše vidijo v 5. dobi, nekoliko dni po 4. levitvi (spanju) do takrat, ko gredo sviloprejke prest, to je toliko časa, dokler je sviloprejka napolnjena s hrano. S tem se lahko odberejo sviloprejke po spolu v dva oddelka. Odbiranje pa je precej počasno, ker se je treba posluževati povečevalnega stekla, da se razloči omenjene vdrtine.

Z ozirom na važnost tega vprašanja, osobito v praktičnem križanju, hotelo se je poskuševališče o ti iznajdbi prepričati na sviloprejkah raznih pasem, ki jih je gojilo. Poskušnja se je popolnoma sponesla in se je dobilo v razdeljenih oddelkih v vseh slučajih ali samo ženske ali pa samo moške metulje.

Ob ti priliki se je hotelo tudi poskušati, koliko je vreden način deljenja v spole po teži svilodov, ki ga sedaj uporabljajo mnogi proizvajevalci svilodnega semena. Kakor znano, se misli, da dajo bolj težki svilodi ženske metulje, bolj lahki svilodi pa moške. S posebnimi pripravami, ki se imenujejo „ginecrini“, razdelijo se bolj težki svilodi nego povprečno od onih, ki tehtajo manj. Pri ti poskušnji smo zamogli dognati, da se dogaja, ako se ravnamo po tem načinu, pomota, ki napravlja pri križanju mnogo neprilik. Povprečno pride med moške metulje 5% svilodov, ki so manj težki, nego je srednja teža in spadajo prav za prav med samice, nasprotno pa nad 2% možkih slučajno bolj težkih med samice, s čimur se izgubi nad 14% metuljev.

Ne gledé na to, mislimo, da se težko vpelje Ichiwatov način v praksi pri proizvajanju semena na veliko, četudi je dober in zanesljiv, in sicer poglavitno iz tega uzroka, ker se ločevanje vendarle prepočasi vrši. Majhni pridelovalci semena, ki delajo samo z lastnim pridelkom, se ga bodo pa prav lahko posluževali.

H sklepu poročamo še, da je prišel tudi dr. Quajät, podravnatelj kraljeve svilarske postaje v Padovi gledé Ichiwatevega načina za preiskavo sviloprejk h istemu sklepu, kot mi.

6. Razno delovanje na polju svilarstva.

Razun z omenjenimi proučevanji in poskušnjami, bavilo se je poskuševališče prošli dve leti z izdelovanjem obširnih tehničnih poročil in z odgovarjanjem raznih važnih vprašanj, ki se tičejo svilarstva. Med oddanimi poročili so vredni sledeči, da se jih spominja:

Po nalogu c. kr. kmetijskega ministerstva: Kako bi se najprimerneje kontroliralo svilodno seme domačega pridelka, ki je namenjeno za izvoz v tuje dežele, kjer obstoji obligatorična kontrola.

Na vabilo c. kr. namestništva v Trstu: O projektirani vstanovi svilarške zadruga za goriško-gradišćansko deželo, ki bi imela poglavitni namen napraviti in vzdrževati morilne peči za svilode, kakor tudi skupno prodajati svilode.

Društvo za povzdigo dalmatinskega gospodarstva namenilo se je, da bi svilarstvo v oni deželi, kjer je nekdanj cvelo, spet povzdignilo in je pričelo svoje delovanje z ustanovitvijo svilarške zadruga v Skradinu, kjer je bilo prošle čase najznamenitiše središče dalmatinskega svilarstva. Poskuševališče je podpiralo dotičen prvi poskus zadruga s tem, da je dalo potreben pouk in razdelilo knjižice o umni vzgoji sviloprejk.

Izdelalo je tudi nauk, ki je obsegal navodila kako je nastavljati sviloprejke prest, kakor tudi, kako je svilode obirati, prebirati, zapakovati in razpošiljati. Dajala je tudi ustmena navodila onim, ki so se za stvar zanimali in so prišli zato v Gorico, med temi kmetijskemu potovalnemu učitelju S. Anzuliću iz Šibenika, v kojega delokrog spada tudi Skradin.

Zdi se, da se namerava vstanoviti v drugih okrajih te dežele, ki so primerni za rejo sviloprejk, še nove zadruga. Tudi dotičnim interesentom se je dalo potrebne nasvete in tiskana navodila. Dalmacija, kjer se ni gojilo nekoliko desetletij sviloprejk, bji bi morala sedaj prosta kužnih bolezni. Ta dežela bi bila zato jako ugodna za reprodukcijo osobito domačih pasem, ki se za križanje jako iščejo in drugod težko vspevajo.

Na razna vprašanja korporacij ali interesentov gledé povzdige te kmetijske panoge, izražalo se je poskušvališče o pogojih za dober razvoj, kakor tudi o korakih, ki se morajo storiti za vpeljavo ali povzdigo svilarstva v raznih inozemskih deželah, tako n. pr. na Romunskem, v

nemških vshodno-afrikanskih kolonijah (Tanga), Sv. Pavlu v Braziliji, Arcipelagu v Samoa (Apia), Novi Galles v južni Avstraliji itd. Razun tega so tudi institucije in strokovnjaki večkrat vprašali za svet ali mnenje, osobito iz Ogrskega, Italije, Francije, Nemčije, Bolgarije, Rusije in Japonskega.

Od mnogih odovorov, ki so se dali o svilarstvu, omenjajo naj se osobito oni, ki so se tikali sledečih vprašanj:

1. O vrednosti raznih pasem sviloprejke, čistih in križanih, osobito z ozirom na njihovo resistenco proti mlahavici.

2. O vzgoji *Antheraea Mylitta* in preji njenih svilodov.

3. O novem načinu določanja vrednosti svile, imenovanem „Serialor“, po A. Rosenzweig-u na Dunaju.

4. O položaju svilarstva v Avstriji.

5. O prisilni levitvi svilodnih metuljev za poskušnjo iz posameznih sviloprejkinih oddelkov za pomnoževanje.

6. O vplivu samca pri podedovanju bolezni pebrine, potem če je in v kakem posebnem slučaju primerno podvreči preskušnji pri mikroskopičnem selekcioniranju celičnega semena samo metulje samice.

7. Ali je dopustno uporabljati samca za parenje z več samicami.

8. O najbolj pripravnih mastilnicah za metulje, kateri se podvržejo mikroskopični preiskavi.

9. O pranju, šušenju in hranitvi svilodnega semena.

10. O jesenski vzgoji sviloprejk itd.

II. Vinogradništvo in vinarstvo.

1. Trtni sovražniki.

Tudi prošli dve leti je nabiralo poskuševališče nadalje opazovanja o nastopu in razširjanju raznih trtnih bolezni, ki se prikazujejo v deželi, kakor tudi o uporabljivosti in o uspehih znanih pokončevalnih sredstev proti njim. Osobito je vredno, da navedemo nastop bolezni „Roth blanc“ ali bela rja (*Coniothyrium diploidiella*), katera se je opazila v jeseni 1906. l. v sodnem okraju korminskem in je na-

padala po večini trtno vrsto rebulo. O svojstvih te bolezni in o načinu, kako se zabrani ter zmanjša škoda, objavil se je poseben članek.

Posebno pažnjo obrnilo je tudi živalskim trtnim sovražnikom in med temi posebno kiseljaku ali grozdnemu sukaču (*Cochylis ambiquella* Hbn.), ki je prouzročal zadnji dve leti občutno škodo, najbolj po Vipavskem. Opazilo se je, da napravlja največ škode na grozdju drugi rod, ako nastopi ta radi slabega vremena bolj pozno, nego navadno, recimo takrat, ko začne grozdje zoreti. To se je dogodilo leta 1905., v katerem sta napala od kiseljaka pokvarjeno grozdje radi trajajočega vlažnega in deževnega vremena še gniloba in plesnoba.

Tudi se je opazilo, da napada kiseljak rajši bele trte in med temi najrajši one z bolj sladkim grozdom. Nabiranje črvov drugega rodu z obešanjem cunj po vinogradu ali ovijanem trt ž njimi itd. pokazalo se je brezuspešno, ako je jesen deževna. Kakor smo zamogli na podlagi pazne poskušnje opaziti, ne gredo črvi na noben način v z vodo namočene cunje in rajši si odberejo, v namen, da se zabubijo, skrivališče, ki je bolj gotovo in bolj prikladno pod trtnim lubdom ali v lesnih razpokah.

Po skušnjah v drugih krajih, pričelo se je delovati za pokončevanje kiseljaka s tem, da se je pustilo, naj se razvijajo njegovi naravni sovražniki, ki pripadajo večinoma h rodu *ichneumonid*.

Ker se je pokazala v piranskem sodnem okraju v Istri v močni meri deloma trtni uši podobna živalica *Dactylopius vitis*, kateri je sledila potem neka rija, to je gliva, ki je zakrila zelene trtne dele, katere je napadla prejšnja živalica, poslalo se je interesentom potrebne navode, kako se ta dva trtna sovražnika pokončujeta.

Zadnji dve leti imeli smo v naših krajih ponovno škodo, ki jo je prouzročila toča ali pa strela ob nevihti. Osobito je bilo mnogo škode v vinogradih.

Kar se tiče strele, ki je bila v l. 1906. bolj pogosta v mesecih juniju in juliju, uporabilo se je priliko in se proučilo učinke, ki so se pokazali na od strele zadetih trtah. Opazilo se je, da so bile cele trtne vrste po moči strele ali močno poškodovane ali skoraj vničene. To prihaja od pomankljive naprave trtnih vrst, pri katerih se ovije žica na koncu okoli stebrov. Priporoča se zato, da se napelje konec žice v onih krajih kjer je strela bolj pogosta, v zemljo in se tu pritrdi ob debel kamen ali pa ob poševen količ. V tem slučaju služila

bi žica kakor strelodod ter bi olajšala strelji, da se razprši v zemljo, ne dopustila pa bi, da se razširi preko cele trtne vrste.

2. Razne trtne vrste in tipična vina v deželi.

Gledé na važnost, ki jo ima natančno poznavanje domačih trtnih vrst osobito pa še radi odbire trt pri prenavljanju vinogradov na ameriški podlagi, pričelo je poskuševališče prošli dve leti v tem oziru natančno študijo, bodisi kar se tiče ampelografične, kakor tudi enotehnične in enokemične strani.

Tej študiji so se pa podvrgele trte z belim grozdem, ki se obdelujejo po Brdih in v vipavski dolini, delo, ki ga je izvršil prejšnji asistent na poskuševališču dr. A. N. Papež in se deli v naslednja poglavja:

1. Zemeljske razmere v vsakem dotičnih dveh vinorodnih krajev.
2. Ampelografični popis poglavitnih trtnih vrst, ki se tukaj pridelujejo.
3. Nov in star način obdelovanja.
4. Uporaba grozdja za napravo namiznega in sladkega vina in načini kako se v omenjenih krajih napravlja vino.

Ta študija obsega sledeče bele trtne vrste:

1. Grganijo in sicer vrsto z drobnimi jagodami, zeleno in rumeno.
2. Gleró, in sicer z okroglimi jagodami, s koničastimi jagodami in pagadebiti.
3. Klarnomejo in njene podvrste.
4. Verduc.

Veliko število mošta, oziroma vina, ki so bila na poskuševališču nalašč pripravljena iz posameznih vrst grozdja, se je polagoma podvršlo natančni enokemični analizi. Z ozirom na dobljene rezultate in primerjevalne poskušnje dobila je prednost grganija nad drugimi gori omenjenimi vrstami in se zamore njeno nadaljno pridelovanje priporočati.

Ker se pridelujejo te vrste istodobno in v raznem razmerju v vsakem vinogradu, bilo je koristno in potrebno spoznati tudi dotične pridelke takšne, kakor pridejo v kupčijo pod splošnim imenom briska

rebula ali vipavsko belo vino. Zato se je podvrglo analizi jako mnogo dotičnih tipičnih vin. Ob enem se je tudi preučila „sladka rebula“, specijaliteta, ki ima krajevno vrednost in nadalje izvrsten tip suhega vina z imenom „pikolit“.

Bogato analitično gradivo, ki se je dobilo, sporočilo se je c. kr. kmetijsko-kemičnemu poskuševališču na Dunaju, kot prvi prispevek tega poskuševališča o enologični statistiki v Avstriji, ki se po njegovi inicijativi polagoma priobči; temu gradivu se je dodal obenem popis glavnih trtnih svojstev in način pridelovanja vina v dveh zgoraj omejenih vinorodnih krajih.

3. Analiza goriških vin, ki so se pripravila iz zdravega in bolnega grozdja.

Natančno poznanje kemične sestave vin določenga kraja je neobhodno potrebno, ako se hoče soditi o pristnosti vina, o katerem se vé, od kod je. Kemična sestava dotičnega vina se ne spreminja razun tedaj, če vplivajo neugodno na zorenje grozdja abnormalne letine ali parazitične bolezni, ki se pojavijo.

Da se je moglo proučiti ta vpliv, napravljala so se na poskuševališču od l. 1903. vina iz zdravega grozdja in iz grozdja, ki je rastle v istem vinogradu, vendar so ga napale poglavitne bolezni, ki navadno nastopajo ob zorenju, to je peronospora, oidium in gniloba, ki jo pro-uzročajo *Botrytis cinerea* in druge plesnobe. O uspehih dotičnih enokemičnih analiz, ki so se ravno dovršile, se bode govorilo v prihodnjem poročilu.

4. Razna dela.

Med drugimi deli in študijami, ki so se vršile na enokemičnem polju, vredne so naslednje, da se jih omeni:

1. Poskušnje o čiščenju belega vina z meglo, ki se ne dá odstraniti po navadnih načinih čiščenja.

2. Poskušnje o izboljšanju in oskrbi bolnega vina, ki so ga prinesli v ta namen pridelovalci in trgovci.

3. Proučevanje o množini izhlapljive kisline (ocetne kisline) v domačih vinih in v onih iz Italije.

5. Preiskovanje o načinu analize za vino „Vermut“, da se zamore določiti ali je napravljeno iz svežega grozdja ali iz cibeb ali pa je drugače ponarejeno.

6. Opazovanja o načinih analize octa v namen, da se spozna umetno napravljen ocet in ponarejen vinski ocet.

7. Analiza barvilnih snovi iz katrama, ki so se zlorabljale proti veljavnim predpisom zakona za barvanje likerja in vina.

8. Opazovanja o analitičnih pogreških, ki se pokažejo pri titrimetričnem določevanju vinske kisline v surovem vinskem kamnu in preiskovanje, kje tiči pogrešek ter način, kako se mu izogniti; glede tega se bo v kratkem posebej poročalo.

Številne so bile vrhu tega izjave, ki so se dale v vinogradniški in vinarški snovi, med katerimi naj se sledeče navedejo :

1. O vrednosti in o ampelografičnih svojstvih raznih domačih trtnih vrst.

2. O razkuženju od trtne uši napadenih vinogradov po kulturalnem in ekstenzivnem načinu.

3. O nagibu nekaterih istrskih belih vin h porumenenju, ozir. počrnevanju in o načinu, kako se zamore temu pogrešku izogniti ali ga lečiti.

4. O napravi vina vermut.

5. O nekaterih slučajih ponarejenja vina, na podlagi vprašanja sodnijske oblasti.

Mestnemu fizikatu v Trstu sporočil se je na njegovo prošnjo tabelaričen posnetek o kemični sestavi glavnih vinskih tipov, ki se pridelujejo v deželi na veliko, z opisom svojstev za vsako vino posebej. Za podlago se je vzelo opazovanja in alize, ki jih je dobilo poskuševališče zadnja desetletja.

Slednjič se je zamoglo v dveh slučajih konstatirati v vinski gošči, ki se je razkrajala, oziroma v sodih, v katerih se je ta nahajala, jako veliko množino belkastih živalic. Natančna preskušnja je pokazala da so te živalce identične s pršico, ki razjeda suho sadje (*Tyroglyphus passularum* Gerv). Interesenti so se poučili, kako je treba pršice pokončevati in kako je očistiti napadene sode.

III. Splošno kmetijstvo.

1. Poskusi z umetnim gnojenjem travnikov in deteljišč.

Ti poskusi so se napravljali v namen, da se raba umetnih gnojil bolj razširi osobito v onih delih Goriškega, kjer ima pridelovanje krme več pomena in kjer je bilo radi komunikacijskih težkoč, ki so se sedaj z bohinjsko železnico večinoma odstranile, težko napredovati od te strani v uspešnem kmetijstvu.

Poskušnje, ki so se pričele v jeseni leta 1905., so imele dvojen namen in sicer pokazati s pomočjo priprostih poskusov (prvi del) uspeh in rentabiliteto fosfornega in kalijevega gnojenja na travnikih in in deteljiščih in od druge strani (drugi del) določiti pomanjkanje kalija v naših zemljiščih, ki se rabijo v omenjene namene in potreba, da se ta nadomesti z umetnim gnojenjem.

Tehnično vodstvo teh poskusov izročilo se je adjunktju A. Devarda, ki je napravil načrt za poskuse, kakor tudi primeren navod, kako naj se poskusi praktično izvršijo.

Na vabilo za poskuse, katero je naslovalo to poskuševališče na kmetovalce, odzvalo se je veliko število majhnih posestnikov in kolonov. Skupno število priglašениh poskuševalcev znaša 367, od katerih jih je 63 iz ravani, 94 iz Brd in Vipavskega, 54 iz Krasa in 153 iz Gor. Največe število poskuševalcev je toraj iz Gor, kjer je travništvo največjega pomena.

Prvi del poskusov se je dovršil v l. 1906., drugi del pa se mora nadaljevati še v l. 1907., da zamore pokazati kali vso svojo moč.

Kar se tiče prvega dela poskusov, dajemo sledeče poročilo :

Vsaki parceli za poskušnjo odgovarjala je druga parcela za kontrolo. Ena in druga sta obsegali površino po 200 m². Na vsako parcelo za poskušnjo potrosila so se, kakor rečeno, v jeseni 1905. l. sledeča umetna gnojila :

a) Po travnikih v ravnini in po lucerni, oz. deteljiščih sploh :

9 kg 14°/₁₀ superfosfata, ki ustreza 65 kg fosforne kisline na hektar in

3·5 kg 40°/₁₀ kalijeve soli, ki ustreza 70 kg kalija na hektar ;

b) Po travnikih v drugih krajih:

8 kg 14°/₁₀ superfosfata, ki ustreza 57·6 kg fosforne kisline na hektar in

3 kg 40°/₁₀ kalijeve soli, ki ustreza 60 kg kalija na hektar.

Vrednost gnojil, dostavljenih v Gorico, bila je toraj za hektar v slučaju pod a) 53·37 in v slučaju pod b) 47·14 kron.

Predno poročamo o dobljenih uspehih prvega dela poskusov, moramo povedati, da je bilo leto 1906. radi dolgotrajne suše jako slabo za krmske rastline po celi deželi, posebno pa v Brdih, na Krasu in v gornji goriški Furlaniji. Radi tega se je letina sena močno zmanjšala ; druga košnja pa je bila jako pičla ali je popolnoma odpala. Naravno je, da je morala trajajoča suša vplivati tudi na to, da se je rodovitnost prouzročujoča moč umetnih gnojil zmanjšala.

Prvega dela poskusov se je vdeležilo 204 poskuševalcev, ki so bili razdeljeni po deželi kakor kaže sledeča tabela:

Del dežele	Število poskusov			v %
	na travniku	na lucerni oz. deteljšču	skupno	
Gore	119	11	130	64
Brda in Vipavsko . .	27	—	27	13
Kras	22	10	32	16
Ravan	5	10	15	7
Skupaj	173	31	204	

Od teh poskuševalcev je poročalo 137 (to je 67°/₁₀) o izidu poskusa, kakor se je predpisalo, kar je tem bolj razveseljivo, ako se pomisli, da ni vajeno naše ljudstvo na deželi podobnemu delu. Od došlih poročil bilo pa je samo 88 (43°/₁₀ števila poskuševalcev) dobrih, kar se zamore razjasniti deloma tudi iz zgoraj navedenih letinih razmer. Teh 88 poročil došlo je iz posameznih delov dežele, oziroma se naša na poskuse, kakor sledi:

Del dežele	Travniki	Deteljjišča	Skupno
Gore	51	2	53
Brda in Vipavsko	13	—	13
Kras	9	4	13
Ravan	2	7	9
Skupaj	75	13	88

Ob ti priliki je omeniti, da se je dala dotičnim 88 poskuševalcem, ki so se držali ves čas poskušanj predpisov, z dovoljenjem c. kr. kmetijskega ministerstva nagrada, obstoječa in enega stota 15% superfosfata in 25 kg 40% kalijeve soli.

Od 75 poskusov na travnikih zamogla se je samo v 33 slnčajih (ki odgovarjajo 44%) kositi otava, v vseh drugih slučajih se je kosila trava samo enkrat. Od 13 poskusov na deteljjiščih kosilo se je v 7 slučajih po štirikrat, kakor navadno, v drugih 6 na Krasu in v Gornji Furlaniji kosilo se je pa samo enkrat ali kvečemu dvakrat.

Četudi so bile razmere neugodne, dali so poskusi na sploh povoljen uspeh, kakor se vidi iz sledečega izkaza o srednji letini za hektar, in ako se računi ceno senu po 6 kron za kvintal, kot temeljni ceni v l. 1906. na goriškem trgu.

	Število poskušanj	pridelek za hektar v kvintalih		Povprečen pridelek na ha gnojnih parcel več od negojnih		Čisti dobiček za ha v kronah
		negojeno	gnojeno	v q	v kronah	
Samo seno	73	22·33	34·83	12·56	75—	27·86
Otava	31	12·13	21·85	9·72	58·32	11·18
Seno in otava	33	34·85	57·84	22·99	137·94	90·80

Še bolj ugoden je bil izid 6 gnojilnih poskusov na deteljjiščih, katera so boljše prenašala sušo. Od 4 košenj dobilo se je povprečno na hektarju:

na gnojenih parcelah	128·39 q sena
na negnojenih parcelah	92·93 " "

Toraj več na gnojenih povprečen pridelek . 35·46 q sena,
kar odgovarja čistemu dobičku 139·79 kron za hektar.

H končnemu izidu tega prvega dela poskusov prišteti je tudi praktični uspeh, ker so se zamogli poskuševalci s tehtnico v roki prepričati o koristi, ki se doseže z racionalno uporabo kemičnih gnojil. Nagrade, ki so se razdelile najboljšim poskuševalcem v podobi gnojil, služile bodo od druge strani za ponavljanje poskusov na bolj obširni podlagi in s tem bodo nudile drugim dober vzgled.

H koncu moramo še s posebnim zadovoljstvom omeniti, da so dale na razpolago večji del gnojil, potrebnih za poskuse in za nagrade brezplačno sledeče tvrdke in inštitucije: Tvorница kemičnih izdelkov v Reki, ki je poslala skupno 60 q superfosfata, kalijev sindikat v Stassfurtu, ki je dal 37 q 40% kalijeve soli in c. kr. kmetijsko društvo v Gorici, ki je izročilo 5 q surovega zmletega fosfata. Poskuševališče izraža tem potom vsem svojo dolžno zahvalo.

Natančno poročilo o poskusih, o katerih se je tu na kratko sporočilo, priobči se svojedobno.

2. Proučevanja o napravi suhih češp (prinel) na Goriškem.

Ta proučevanja, katera je pričel že leta 1902. adjunkt A. Devarda, svršila so se tekom zadnjih dveh let. Dotični uspehi so se nabrali v obširnem spisu, ki se je priobčil v uradnem glasilu „Zeitschrift für das landwirtschaftliche Versuchswesen in Oesterreich“, in obsega sledeče bogato analitično gradivo:

1. Kemična sestava svežih češp, ko se jih pričenja sušiti.
2. Sestava in kemična svojstva na solncu posušenih češp.
3. Koliko žveplene sokislne se navzame meso olupljenih češp.
4. Vpliv, ki ga ima čas žveplanja na množino žveplene sokislne v posušenem sadju.
5. Izguba žveplene sokislne s hranjenjem prinela.
6. Analiza prinela iz raznih letin in iz raznih krajev in določitev žveplene sokislne in žveplene kisline v njih.
7. Razne analitične tabele, ki se tičejo naprave, deljenja in določevanja organskim potom spojene žveplene sokislne v prinelah.

3. Sovražniki kultiviranih rastlin.

Tudi pretekli dve leti raztezalo je poskuševališče svoje delovanje na to polje, bodisi z opazovanjem o prikazni ali razširjanju, bodisi s proučevanji in z izkušnjami gledé pokončevanja raznih sovražnikov trte (o čemur se je govorilo drugod) in drugih kultiviranih rastlin na Goriškem. Od slučaja do slučaja objavili so se gledé tega v kmetijskem časopisju primerni članki.

Med sovražniki, katere se je posebej opazovalo in proučevalo, navedejo naj se sledeči:

Jabolčni cvetodér (*Anthonomus pomorum* L.) in hruškin cvetodér (*Anthonomus piri* Koll.), ki so prouzročali tudi zadnji dve leti občutno škodo. Skušalo se je pokončevati ta dva sovražnika sadnih vrtov z arzenikovo mešanico (40 gramov schweinfurtskega ali pariškega zelena in 1 kg vapna v 100 litrih vode), ki se je rabila z uspehom v Ameriki in se uporablja v času, ko drevje poganja. Kjer se je drevje pravočasno in večkrat škropilo, n. pr. okoli Tolmina, je bil uspeh dovoljen.

Jabolčni molj (*Hyponomeuta malinella* Zell.) pokazal se je spomladi 1906. l. okoli Gorice v izvenredni množini ter je koj ogolil več jablanovega drevja. Svetovalo se je pokončevanja z 1 odstotkom tobačnega izvlečka, s katerim se poškropi listje. Drugi strašen sovražnik našega sadnega drevja je mali pedic ali mera (*Chematobia brumata* L.), ki je razširjen po Brdih in po Vipavskem in se je zadnji čas opazoval tudi v Istri. Zdi se, da se njegovo kvarljivo delovanje vsled vedno večje uporabe kolobarjev pomazanih s znano lepljivo tvarino, imenovano „Petrina“, oslabi.

Uspeh teh kolobarjev se je zamogel potrditi šele po nalašč napravljenih skušnjah v Brdih, kjer se je videlo, da so črešnje, ki so bile zavarovane s kolobarji, krasno rastle in rodile, nasprotno temu se je zdelo drevje brez kolobarjev golo kot po zimi. Da se nalovi kolikor mogoče več metuljev (samic), priporoča se na vsak način, naj so ovijajo kolobarji čim bolj rano in ne kesneje od polovice meseca oktobra. Dobro je, če se preskrbi drevje s kolobarji tudi spomladi, kajti opazovalo se je, da se vlovi na ta način mnogo črvov, ki padejo z drevja v mrzlih nočeh ali z otresanjem vej, ki ga prouzroči veter, in gredo potem po deblu proti drevesnemu vrhu.

Krvava uš (*Schizoneura lanigera* Hausm.) se zdi, da vedno bolj napada naše jabolčne nasade. Opazovala se je na več krajih dežele. Treba jo je pokončevati s znanimi bojnimi sredstvi.

V naši deželi in sicer v medejski občini se je prvokrat konstatiral strašen pšenični sovražnik, ki prouzroča, da se predružači zrno v klasju v takozvano „skrnino“ in je znan pod imenom pšenična ogorčica (*Tylenchus scadens* Schneid.). Z ozirom na nevarnost, ki jo daje ta sovražnik pri pridelovanju pšenice za celo deželo, poučili so se interesenti o načinu, kako se ta škodljivec pokončuje in kako se zabrani njegovo razširjenje.

Ker se je dobilo v tolmínskem okraju in sicer v trentarski občini, da so ógrci ali ličinke rujavega hrošča (*Melolontha vulgaris* L.) jako močno nastopili in so vničili cele obširne travnike, objavil se je primeren pouk, kako je treba to šibo pokončevati, ter se je razdelil med kmetovalce.

Na poznih vrstah krompirja in v nekaterih krajih tudi na paradizniku ali pomidoru pokazal se je (osebito v l. 1905.) krompirjev smod ali peronospora na krompirju (*Phytophora infestans* de By.), ki se je z uspehom pokončeval z navadnim škropljenjem z raztopino modre galice in vapna.

Mnogo škode prouzročil je pridelovalcem broskve (karfijola) v goriški okolici nov sovražnik, ki se je določil kot majhen hrošček z znanstvenim imenom *Ceuthorrhyncus sulcicollis* Gyll. in prouzroča na broskvinem štrklju brezšteviline otekline in v kratkem tudi smrt. Na štrkljih opazila se je razun tega neka vrsta gnilobe, ki jo prouzroča neka ogorčica (*Tylenchus devastatrix* Kühn), ki je tudi vzrok neki gnilobi na krompirjevih gomoljih. Ker se je uporabljalo ono polje, kjer se je zapazila ta bolezen, za pridelovanje krompirja, misli se, da je prišla ogorčica, ki je okužila polje, potem na broskve.

Že nekoliko let sem napada jako hudo v Trstu in okolici japonski ovčji presnec (evonimus) neki kapar z imenom *Chionopsis evonymi* C., ki se ni dal do sedaj zatreti, četudi se je uporabljalo več sredstev proti mrčesom in drugih načinov za pokončevanje. Poskuševališče priporočalo je, naj se rabi že predlagano sredstvo proti temu sovražniku s pomočjo njegovih naravnih sovražnikov ali zaje-

dalcev, po načinu, ki se je v Ameriki že dobro sponesel. Po uljudnosti vodje kmetijsko-entomologične postaje v Florenci, g. prof. A. Berlese, dobilo je poskuševališče dotično okužno sredstvo, kaparjevega zajedalca; ta je jako mičkена živalica z imenom *Aspidiotiphagus citrinus* Craw. Dotično sredstvo razpostavilo se je proti polovici meseca junija 1906. l. v nekatere vrte okoli Trsta, ki so bili bolj okuženi, in že meseca julija v istem letu se je zamoglo opaziti v njih brezštevlna množico popolnih živalic gori omenjene zajedalke, ki bo zamogla postati, ko se pomnoži, kaparju lahko jako nadležna, kar se bo videlo v bodoče.

Tudi v tržaški okolici se je dobilo leta 1906., da so okužene murve od murvinega kaparja (*Diaspis* ali *Aulacapsis pentagona* Targ. Tozz.). Ta murvin sovražnik je gotovo že več let tu in se je prav gotovo vpeljal z olepševalnimi rastlinami, ki so prišle iz inozemstva. Murvin kapar se je že tako razširil, da je treba že obširnega dela, predno se bo zamogel zatreti. To delo se ovira pa tudi radi okoliščine, da se ne nahaja murvin kapar v Trstu samo na murvah, ampak tudi in sicer v obilni meri na sledečih rastlinah:

1. *Broussonetia papyrifera* L.
2. *Sophora japonica* L.
3. *Pueraria Thunbergiana* Benth., vspenjajoča se rastlina, doma iz Japonskega, spadajoča v vrsto sočivja; na nji pa se ni še našlo murvinega kaparja.
4. Goreča ljubezen (geranij).

V letu 1905. se je podvrglo 13.150 rastlinic pregledovanju in preiskovanju, katero vrši poskuševališče pri murvinih pošiljatvah, ki prihajajo preko vzhodne meje iz Italije, v svrhu, da se zabrani vpejljava murvinega kaparja. Leta 1906. pa ni bilo treba pregledovati, ker se ni vvažalo preko omenjene meje murvinih drevesc.

4. Preiskava o sovražnikih v žitnicah in hišnih shrambah in poskusi gledé njihovega pokončevanja.

Razne preiskave v žitnicah pridelovalcev in trgovcev žita in oljnatega semena, kakor tudi v zalogah „Magazzini generali“ v prosti

luki v Trstu, pokazale so, da so najbolj navadni in razširjeni sovražniki v žitnicah na Primorskem sledeče žuželke, ki spadajo v vrsto hroščev:

Calandra granaria L. in *C. oryzae* L.; ta zadnja se dobi še pogostoma v tvornicah in zalogah testenin; *Anthribus variegatus* Geoffr., *Tribolium navale* ali *ferrugineum* F. in *T. confusum* Duv., *Tenebrio molitor* L., *Ptinus* (*Bruchus*) *fur* L. in *Pt. latro* L., *Sitodrepa* (*Byrrhus*) *pancea* L., *Niptus hololeucus* Fald., *Silvanus surinamensis* L. in *S. unidentatus* F., *Tenebriodes mauritanicus* L. in *Carpophilus hemipterus* L.

V skladiščih sočivja so se dobili največkrat:

Laria (*Mylabris*) *pisorum* L., *Bruchidius* (*Mylabris*) *pusillus* Germ. in *Pachymerus* (*Mylabris*) *chinensis* L.

Jako škodljivi so v zalogah oljnatih semen, razun omenjenih vrst *Tribolium* sledeči:

Necrobia rufipes Degeer, *N. violacea* L. in *Corynetes coeruleus* Degeer.

Razun tega se šteje med zajedalke v žitnicah in zalogah veliko število vrst malih metuljev, od katerih navedemo osobito naslednje:

Tinea granella L., *Sitotroga cerealella* Oliv., *Ephestia Kuehniella* Z. in *E. elulella* Hbn., kakor tudi *Botys sileacealis* Hbn.; ta poslednji se nahaja v turščinih glavicah (trsih) in sicer zunaj na polju kakor tudi v žitnici.

Poleg gornjih škodljivcev so se dobili sledeči hrošči, ki ne provročajo v žitnici škode, ampak se živijo od živalskih odpadkov in sicer od mrtvih trupel prvih.

Attanegus piceus Oliv. in *A. pellio* L., *Megatoma undata* L., *Gibbium psylloides* Bzempinsk., *Dermestes lardarius* L. in *D. Fritschi* Kugel.

Ako se nahajajo ti v skladišču, je večkrat to gotovo znamenje, da so v njem tudi zajedalke v veliki množini.

Istodobno so se nabrali in večinoma določili naravni sovražniki ali zajedalke gornjih škodljivih žuželk v žitnicah. Ti spadajo večinoma h redu imenoter (in sicer v vrsto brakonid ter halcidid) in diter. Ti

se vedno dobijo v žitnicah, o čemur se lahko prepriča, kdor pregleda paljčevino, v katero se vlovijo. Njihovo število pa je vendar razmerna pičlo in ne stoji sporedno z izvenrednim množenjem žitnih škodljivcev in s tem, kako naglo si sledijo njihovi rodovi. Zato se ne more računati, da bodo prvi sodelovali pri pokončevanju teh zadnjih.

Radi tega se je treba posluževati včasih, ko so se žitnice okužile, sredstev proti mrčesom. Med temi je najboljše, najbolj gotovo in najmanj drago sredstvo žvepleni ogljik. Ker se pa to sredstvo rado vname, ima edino veliko nepravilno, da je nevarno ž njim delati. Da se prepreči to nepravilno, iskalo se je drugo sredstvo, ki bi imelo iste dobre lastnosti, kakor prvo, toda se ne bi dalo vžgati. Tako sredstvo se je res tudi dobilo v klorovem ogljiku ali tetraklormetanu. Njegovi plini se ne vnamejo ampak vgasijo celo ogenj. S poskušnjami, ki so se nalašč napravile, se je pa zamoglo določiti, da je moč tega sredstva proti mrčesom za štirikrat manjša od žveplenege ogljika. Največi učinek se je pa doseglo, ako se je pomešalo obe tvarini v proporciji 90% klormetana in 10% žveplenege ogljika. O ti mešanici pa se ne more popolnoma reči, da se ne vname. Cena klormetana je približno enaka ceni žveplenege ogljika. Uporaba klormetana samega ali, kakor prej povedano, pomešanega, se zamore radi tega za desinfeciranje žitnic ito. priporočati. Z dobičkom se zamore uporabljati to sredstvo tudi za desinfeciranje črvicega lesu. To delo se mora pa opravljati v posodah iz ploščevine, ki imajo hidravlično zapiralo. Klormetan in njegova mešanica z žveplnim ogljikom ne napadajo ali poškodujejo na noben način desinfeciranih predmetov, ako se uporabljajo v suhem ozračju in ne dlje časa, nego 4 do 5 dni.

Mimogrede bodi tu omenjeno, da so se proučevale še druge žuželke, ki glodajo v obdelanem lesu (glej tudi poročilo o delovanju poskuševališča v dobi od leta 1898. do vštverno 1904., na strani 51.) in sicer:

Dryophylus longicollis Muls., *Xestobium rufo-villosum* Deg., *Ernobius mollis* L., *Oligomerus brun-nens* Deg., *Ptilinus pectinicornis* L., *Enoplum serraticorne* Oliv., *Callidium aeneum* Deg., *Rhopalopus hungaricus* Herbst in *Anaglyptus mysticus* L. Vsi ti so se vničili s pomočjo žveplenege ogljika kakor tudi s pomočjo klormetana, kar se je zamoglo s posebnimi poskusi dokazati.

Cela vrsta poskusov se je napravila nadalje v namen, da se je preskušala moč brezštevilnih tvarin v obliki plinov, tekočin in praškov, ki so se priporočale kot sredstva proti mrčesom ali so se kot take javno hvalisale ter se priporočale kot sredstvo, ki zabrani razne hišne predmete pred šibo raznih žuželk.

Obširne poskušnje napravile so se na ta način, da so se zamogle med seboj primerjati in da se je lahko kontroliralo tudi posamezne uspehe. Pri tem se je posebej opazovalo množino ali koncentracijo preskušanih tvarin in koliko časa traja njihova moč. Kot kontrolno sredstvo služile so iste žuželke, ki so se nalašč za to vzgojile, v raznih štadijih levitve. Ker so premanjkala njihova jajčica, ki se s težavo naberejo v dovoljni množini, vzelo se je za kontrola svilodno seme.

Naštevaje izidov vseh teh poskusov pustimo za poseben spis in se omejimo na to, da povemo, da so se pokazale mnoge tvarine, ki so znane kot izvenredno strupene, uspešne proti žuželkam samo šele močno koncentrirane. Mnogi kemični izdelki pa, ki so višjim živalim škodljivi, spoznali so se kot neuspešni tudi v koncentraciji nad 2%. O nekaterih pripomočkih, ki so se hvalili, da zamore žuželke, pokazalo se je, da jih samo prepedé. Večina skrivnostnih pripomočkov pa ni izdala niti toliko. Druga vrsta poskusov imela je slednjič namen določiti, ako je mogoče ubraniti napadam žuželk n. pr. volno, kože, drva itd., če se uporablja eno ali drugo sredstvo.

5. O svojstvih pokvarjene turščice.

Po nalogu c. kr. kmetijskega ministerstva, izjaviti se je moralo poskuševališče o svojstvih, ki jih mora imeti turščica, o kateri se lahko reče z gotovostjo, da je pokvarjena.

Gledé na posebno važnost tega vprašenja za Goriško, kjer vlada v endemični obliki in žanje toliko žrtev pelagra, to je ona strašna bolezen, ki prihaja, kakor trdi večina specialistov, od pokvarjene turščice, pričelo ga je poskuševališče jako skrbno proučevati.

Pred vsem je dobilo dotični material za proučevanje iz glavnih krajev in glavnih delov dežele, kjer je pelagra bolj doma, kakor tudi

iz Trsta, kjer je bil do sedaj najvažnejši trg za vvoz turščice iz inozemstva. Na mestu so se nabirale poizvedbe o načinu, kako se turščica hrani, da se zamore potem kontrolirati in določiti znamenja, ki zamorejo karakterizirati pokvarjeno turščico. Ta študija se je razdelila osobito na sledeče poglavitne dele:

1. Znamenja, ki se jih lahko opazi s čutili,
2. Izid mjkroskopične preiskave,
3. Vlažnost,
4. Poganjalna moč in
5. Kemična svojstva.

Rešitev teh točk, ki so glavna podlaga dotične izjave, se prihrani za posebno poročilo, kateremu se prida na koliko in na katere načine se lahko uporabi v morju zmočena drugače ali pokvarjena turščica.

Ob priliki VI. mejnarodnega kemičarskega kongresa, ki se je vršil v Rimu leta 1906., razpravljalo se je tudi o predmetu gledè pokvarjene turščice. Adjunkt Fr. Gvozdrenovič, ki je sestavil omenjeno izjavo in je bil odposlan h temu kongresu, poročal je na drobno gledè omenjenega vprašanja.

6. Razna proučevanja in dela.

Poskušnje, ki so se pričele prejšnja leta, o posebnem učinku, ki ga ima eter in kloroform na narastline, nadaljevale so se tudi zadnji dve leti. Ko se je določilo, da imata eter in kloroform lastnost bolj hitro vzbuditi vegetacijo v trpežnih rastlinah, katerim listje odpada in prezimujejo, hotelo se je seznaniti, ali ima tudi kaka druga močno anestetična tvarina, kakor je klorov ogljik (tetraklormetan), ki se do sedaj ni v tem smislu uporabljal, proti rastlinam podoben vpliv.

Potom številnih poskusov, ki so se vsporedno napravili, se je res dobilo, da zamore tetraklormetan brez drugega nadomestiti v umetnem siljenju eter, kakor tudi kloroform. Pokazalo se je, da ima prvi, ako se ga uporabi okoli 100 gramov za vsak kubični meter prostora, kakor se navadno rabi kloroform, enak budilni učinek, kakor drugi dve serdstvi.

Poskušnje so se napravljale z rastlinami španskega bezga (*Syringa vulgaris*), z različnimi vrstami vrtnic in takrat tudi z več zeliščnih

rastlin. Na teh zadnjih se je opazilo, da so nekatere izmed njih (kakor peonije in razne vrste *Amaryllis* popolnoma indiferentne, naj deluje na nje katerakoli omenjenih treh snovi in ne čutijo nikakega vpliva. Druge (kakor so iz vrste *Helleborus* in jagode) občutijo škodo. Gledé jagod ima pa eter izjemo in po njegovem vplivu se je zamoglo zapaziti, da so se jagode bolj rano in bolj čvrsto razvijale. Omenjene poskušnje so nas končno prepričale, da se zamore uporabljati siljenje z anestetičnimi tvarinami samo pri trpežnih in lesenih rastlinah in sicer s povoljnim uspehom samo pri nekaterih izmed teh.

Tehničnih izjav, ki so se dale interesentom gledé raznovrstnih vprašanj na polju kmetijske produkcije in obrti, izjav, ki so bile dostikrat v zvezi z analitičnim delom, je mnogo. Med njimi so osobito sledeče :

1. O fizično-kemičnih svojstvih ruse kraške zemlje ;
2. O množini redilnih snovi in o kupčijski vrednosti smeti iz tržaškega mesta ;
3. O izberi vrst sadja, ki bi bile priležne za Brda ;
4. O sedanjem stanu in o prihodnosti pridelovanja jabolk v Avstriji ;
5. O pogojih glede pridelovanja ajde (*Polygonum fagopyrum*) v severnih avstrijskih deželah.
6. O ponarejanju kmetijskega semena, ki se vrši na goriškem trgu ;
7. O izdelovanju namiznega olja in o vstanovi in delovanju zadrug za izdelovanje oljkega olja ;
8. O raznih spremembah moke iz arahidove lupine in pogač raznega oljnatega semena, potem rešitev cele vrste vprašanj gledé hranilne vrednosti istih in o trgovskih navadah ž njimi ;
9. O kemični sestavi in o hranilni vrednosti nekih novih ostankov v industriji rastlinskega olja ;
10. O množini peska, ki se nahaja v celi vrsti pogač oljnatega semena, namenjenih za pičo živalim ;
11. O načinih za presojanje ponarejenega mleka in o pripravah, ki se vporabljajo v ta namen.
12. O uzrokih, ki prouzročajo bolezen pri čebelah, imenovano „gnila zalega“ (Faulbrut).

IV. Analitično delovanje.

Naslednji pregled daje pojem o analitičnem delovanju poskuševališča prošli dve leti:

Predmet	Število uzorcev	Število določitv	
		kvantitativnih	kvalitativnih
A. Kemične analize			
1. Mošti, vina in octi	295	1817	61
2. Vode in zemlje	54	225	234
3. Gnojila	29	61	2
4. Krmila	51	159	—
5. Jedila in reči za rabo (suho sadje, mleko, olje, tolšča, vosek itd.)	64	428	2
6. Snovi za pokončevanje rastlin- skih bolezni	7	12	4
7. Surove tvarine in industrijski iz- delki	22	82	18
8. Razno	17	5	37
Svota	539	2789	358
B. Mikroskopične preiskave.			
1. Svilodno seme	26		
2. Sviloprejke	2800		
3. Dvojice metuljev	4200		
Svota	7026		

V. Objave.

1. Poročilo o delovanju poskuševališča v letih 1904., 1905. in 1906 v nemškem jeziku (uradni letni podatki priobčeni v „Zeitschrift für das landwirtschaftliche Versuchswesen in Oesterreich“, uradnem glasilu avstrijskih kmetijsko-kemičnih poskuševališč), priobčil Iv. Bolle.

2. Poročilo o delovanju c. kr. kmetijsko-kemičnega poskuševališča v Gorici v dobi od leta 1898. do vštveno 1904. (izvleček iz uradnih poročil dotične perijode) v italijanski in slovenski izdaji, priobčil isti.

3. Boj proti malemu pedicu na črešnjah s podobami (italijanski v „Agricoltore goriziano“ 1906, št. 19. in slovenski v „Primorskem Gospodarju“ 1906, št. 19.), priobčil isti.

4. Naprava prinel na Goriškem s posebnim ozirom na žveplanje suhega sadja, v nemščini v „Zeitschrift für das landwirtschaftliche Versuchswesen in Oesterreich“ 1906, stran 485. do 640., priobčil adjunkt A. Devavda.

5. Pokončevanje kiseljaka ali grozdnega sukača z odstranjevanjem trtnega lubada (v „Agricoltore goriziano“ 1905, št. 4.) priobčil adjunkt Fr. Grozdenovič.

6. Boj proti ličinkam rujavega hrošča (italijanski v „Agricoltore goriziano“ 1905, št. 22. in slovenski v „Primorskem Gospodarju“ 1905, št. 19.), priobčil isti.

7. Bela rija na trtah (italijanski v „Agricoltore Goriziano“ 1906, št. 19., in slovenski v „Primorskem Gospodarju“ 1906, št. 19.), priobčil isti.

8. Pšenična skrnina, ki jo prouzročuje ogorčica (*Tylenchus scadens*), s podobami (italijanski v „Agricoltore goriziano“ 1906, št. 20. in slovenski v „Primorskem Gospodarju“, 1906, št. 22., priobčil isti.

10. Množina izhlapljivih kislin v italijanskih vinih, v nemščini v „Zeitschrift für das landwirtschaftliche Versuchswesen in Oesterreich“ 1905, stran 78., priobčil adjunkt A. Beneschovsky.

11. O lastnostih navadnega žvepla in žvepla pomešanega z

modro galico, ki se prodaja na Gorišem, v nemščini v „Weinlaube“ 1906, št. 3. priobčil isti.

H koncu omenimo še, da je spis direktorja Iv. Bolle, z naslovom „Sviloreja na Japonskem“ po nalogu ruske vlade prevel v ruščino ter objavil N. Schawroff, vodja svilorejske postaje v Tiflisu (v Kavkazu).

